

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Länsirannikon Koulutus Oy WinNova kiittää mahdollisuudesta kommentoida kotouttamisselontekoa. Selonteko on perusteellisesti taustoitettu ja monipuolinen ja sisältää monilta osin kannatettavia tavoitteita. Toivomme, että tavoitteiden toteuttamiseen löytyy myös käytännön kotouttamistyöhön eri puolilla Suomea tarvittava määrältään ja kestoaltaan riittävä rahoitus. Kommentoimme tarkemmin kappaleittain erityisesti koskien maahanmuuttajien koulutuspolkuja, koulutuksen toteuttamista, työllistymistä sekä kv-osaajien osallisuutta ja sijoittumista.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

s. 7 Hallitus huolehtii kotouttamisen merkittävästä nopeuttamisesta siten, että kotoutumisjakso määritellään pääsääntöisesti yhden vuoden pituiseksi. Myöhemmin todetaan, että tätä aikaa voidaan perustellusti pidentää vuodella tai kahdella.

-> Kotoutuminen ja uuden kielen oppiminen ovat aina vuosia kestäviä prosesseja. Jos kotoutumisjaksoa ajatellaan ajaksi ennen työllistymistä, tämä voi olla realistinen niille, joilla on mahdollisuus työllistyä nopeimmin, ehkä myös työskennellä omalla äidinkielellä tai englannilla ja joilla on ennestään erinomaiset opiskelutaidot. Halu kiinnittää huomiota kotoutumiseen ja parantaa palveluita on kuitenkin tärkeää. Kohderyhmästäkin useat toteavat, että suunnitelmaan kirjattu kotoutumisaika on liian lyhyt (s. 29). Täten kotoutumisen ja koulutusten lyhentynyt ajanjakso on selkeä heikennys osalle maahanmuuttajia. Oppilaitosten roolia olisi hyvä vahvistaa osaamisen tunnistamisessa, myös työperusteisessa maahanmuutossa.

s. 8 Hallitus lisää oleskeluluvan saaneen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan sisältyvän kielikoulutuksen velvoittavuutta siten, että kielikoulutukseen sisältyy kielitaitoa mittaava koe.

-> Satakunnassa Länsirannikon koulutus oy WinNovan kotoutumiskoulutuksissa on jo vuosia ollut tapana järjestää päättökoe viimeisen moduulin jälkeen. Arvosanat on toimitettu TE-toimistoon ja opiskelija on saanut kielen osa-alueittain arvosanan myös kotoutumiskoulutuksen todistuksiin. Valtakunnallinen päättökoe ulkopuolisen tekemänä lisäksi ehkä joidenkin opiskelijoiden tavoitteellisuutta, mutta monesti opiskelijan heikon suoriutumisen syynä on opiskelutaitojen riittämättömyys tai vaikeus keskittyä opintoihin esim. muun elämäntilanteen takia.

s.8 Hallitus lisää turvapaikanhakijan vastaanottopalveluihin sisältyvän opintotoiminnan velvoittavuutta. Turvapaikanhakijalta tulee edellyttää suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Tämän varmistamiseksi tulee olla koe.

-> Myös omalla alueellamme on vuosia turvapaikkapäätöksiä odottaneita henkilöitä, joiden kielitaito ei ole päässyt kehittymään, koska mahdollisuutta varsinaiseen kotoutumiskoulutukseen ei ole ollut.

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

s. 37 Luodaan malli kotona lapsia hoitavien vanhempien siirtymien tukemiseksi työvoiman ulkopuolelta työvoimaan...

-> Kotiäitien työllistymistä tukiessa: ensimmäinen askel ja mahdollisuus saattaisi olla osapäivätyö, johon tarvittaisiin tukea. Monessa perheessä realismia on se, ettei äidin ole helppo siirtyä ainakaan suoraan kokopäivätyöhön lasten ollessa pieniä. Osapäivätyön mahdollistaminen tukisi myös kaksisuuntaista kotoutumista, yhteiskuntamme tukisi työllistymistä, mutta myös perhekeskeisyyttä, mikä on tärkeää monissa maahanmuuttajien kotikulttuureissa.

s. 37. Maahanmuuttajien työllisyyden vahvistuminen edellyttää työelämän vastaanottavuuden lisääntymistä.

-> Tätä todellakin tarvitaan, sillä jo työelämäjakson paikkojen löytäminen omalta alalta on toisinaan todella hankalaa ja erityisesti korkeasti koulutetuille.

-> Työelämän vastaanottavuuteen on tärkeä kiinnittää huomiota, sillä oppilaitoksessa tehty työ on turhaa, jos työelämä ei vastaanota näitä henkilöitä. Tulisi olla mahdollisuus työharjoitteluun opintojen aikana ja mahdollisuus työllistymiseen opintojen jälkeen. Työelämään siirtymiseen ja työnhakuun tulee saada riittävästi tukea. Jos uraohjaajia olisi enemmän, voisi joku huolehtia pelkästään maahanmuuttajaopiskelijoiden työllistymisen tukemisesta koulutusalojen tukena, sillä tarpeet ovat niin moninaisia.

s. 38 Kotoutumiskoulutuksessa näkyvät omana ryhmänään opiskelijat, jotka eivät edisty monestakaan yrityksestä huolimatta suomen kielen opinnoissaan.

-> Erityisesti kirjallisten taitojen saavuttaminen ei onnistu tukitoimista huolimatta edes A2.2. -tasollekaan, joka on alhaisin ammatilliseen koulutukseen pääsyn kielitaitoraja esim. WinNovassa.

-> Tarvitaan vaihtoehtoja sille, mitä asiakas tekisi sen sijaan, että pitkittyneesti kiertää koulutuksista toiseen, usein jo itsekin turhautuneena. Saisiko samalla rahalla esim. tuettua käytännön työhön siirtymistä esim. tukemalla työnantajaa, jotta hän voi hankkia konkreettista työtä tukevaa työpaikka-suomi -koulutusta tai tulkkausta työn tärkeiden asioiden selvittämiseen. Näin työkykyinen henkilö voisi osallistua työelämään. -> Sovellus Ruotsin Etableringsjob-aloitteen soveltaminen vaikuttaa kiinnostavalta mahdollisuudelta. Vaihtoehtoista kotoutumiskoulutuksen mallia on rakennettu myös hankkeiden yhteistyössä Tampereen seudulla -> ns. työssä kotoutumisen malli.

Työpaikka-suomi -koulutukset nähdään WinNovassa tärkeänä mahdollisuutena, mutta kuten selonteossa s. 39 todetaan, tarvitaan lisää näkyvyyttä ja toteuttamismahdollisuuksia. Useimmiten työnantaja ei alueellamme näytä haluavan tai voivan osallistua toimintaan, josta tulee lisäkuluja, vaikka ne hyötyihin nähden eivät olisi suuria.

s. 39-41 Ammatillinen koulutus

-> Erilaisten koulutusmallien luominen ja esiin nostaminen ammatillisessa koulutuksessa on tarpeen, kuten osatutkinnot, toiminnallinen oppiminen, mahdollisuus kouluttautumiseen myös heikommalla kielitaidolla (jolloin riittävästi tukea mukana) sekä selkeämpi polutus (koto-koulutus - valmentava koulutus - ammatillinen koulutus - työelämä). Tälle kohderyhmälle tulisi räätälöidä koulutuksia, joissa olisi lisäannos suomalaista työelämätietoutta ja työelämän pelisääntöjä annosteltuna sellaisella tavalla, että opiskelija pystyy sen omaksumaan. Tämä vaatii tietenkin resursseja.

-> Opiskeluvalmiuksia parantavien opintojen hyödyntämistä estää niiden kiinnittyminen tutkintoon mutta sijoittuminen varsinaisen tutkinnon ulkopuolelle (eivät esim. kerrytä osaamispisteitä) sekä työvoimapolitiisella etuudella opiskeluajan rajaus kahteen vuoteen, jolloin opintoajan piteneminen ei houkuttele opiskelijaa, vaikka hän olisi tietoinen heikoista perusvalmiuksistaan ja tuen tarpeestaan.

-> Yhteiset tutkinnon osat ovat vaikeita: kielten osaamista tulisi voida räätälöidä nykyistä enemmän ja keskittää voimia suomen sekä muiden perustaitojen parantamiseen; toisesta kotimaisesta poikkeamisen tulisi tällöin olla helpompaa samoin kuin oman äidinkielen tai muun osaamisen hyödyntäminen tutkinnossa.

-> Ammatilliseen koulutukseen hakeudutaan myös välillisten tavoitteiden vuoksi, koska tutkintotodistuksen perusteella on mahdollisuus täyttää kansalaisuushakemuksen kielitaitovaatimus: tällöin osatutkintovaihtoehdot eivät kiinnosta opiskelijaa ja hän haluaa pitää opintoaikansa mahdollisimman lyhyenä tukitoimien ja osaamisen kartuttamisen kustannuksella.

s. 41 Jatkuvan oppisen uudistuksen osana valmistellaan esityksiä etuuksien kehittämiseksi tukemaan jatkuvaa oppimista.

-> Tämä on tärkeää, sillä maahanmuuttajan edistyminen ammatillisessa koulutuksessa vaikkakin keskimääräistä hitaammin, johtaa todennäköisesti työllistymiseen ja osallisuuteen paljon paremmin

kuin se, ettei koulutukseen esim. uskalleta nopean etenemisen takia hakeutua ollenkaan tai opinnot jäävät kesken sen takia.

s. 42: Korkeakoulut tarjoavat edistyneemmän tason S2-pintojen kurseja.... myös oman korkeakoulun ulkopuolisille opiskelijoille.

-> Alueellamme Satakunnassa ei juuri ole mahdollisuutta saada B1.1. -tason ylittävää kielikoulutusta. Kuitenkin esim. korkeakoulutetut maahanmuuttajat tarvitsisivat lisäopintoja, jotta työllistyminen omalle alalle olisi mahdollista. Hankkeissa kokeillut koulutusmallit ja esim. väyläopinnot korkeakouluissa sekä maahanmuuttajien omat ryhmät alkuvaiheessa tukisivat tätä tavoitetta.

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

-

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

s. 51 Rahoituksella tuetaan monialaisessa yhteistyössä toteutettavan matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontatoiminnan kehittämistä.

s. 52 Vakinaistetaan maahanmuuttajille suunnattujen matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelu

-> Alueellamme kokeiltiin hanketoimintana MAINE- neuvonta- ja ohjauspistettä, jonka toiminnan viranomaiset kokivat tärkeäksi. Esim. TE-toimisto huomasi, että asiantuntijat voivat keskittyä omien palveluiden tarjoamiseen yleisneuvonnan tapahtuessa MAINE:ssa.

-> Pysyvää toimintaa tukevan rahoituksen tuli suuntautua suoraan neuvontapisteiden toimintaan niin, että se voidaan käyttää ainoastaan tähän tarkoitukseen. Samoin monet muut kotoutumista tukevat rahoitukset. Näin palvelujen toteuttaminen varmistuisi nykyistä paremmin.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

s.58: kartoitusten tiedonkulun hankaluuksista on kokemusta silloin, kun kielitaidon kartoittajana toimii joku muu toteuttaja kuin sama, joka järjestää alueen kotoutumiskoulutusta.

s. 59

Eri hankkeissa toteutetun omakielisen orientaation avulla osallistujien tieto yhteiskunnasta ja työelämästä on lisääntynyt merkittävästi ja nopeasti, mikä on lisännyt henkilöiden mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan ja tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä.

☒ Omakielisen yhteiskuntaorientaation rooli on tärkeä, koska menee pitkään, monella useita vuosia, että suomen kielen taito kehittyy niin, että suomenkielistä materiaalia näistä aiheista voi käyttää. Myös WinNovalla on myönteistä kokemusta omakielisen orientaation kehittämisestä ja toteuttamisesta Satakunnassa. Jakson tulisi olla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kotoutumisen alussa. Myöhemmin orientaatioon tulleet pohtivat usein sitä, kunpa he olisivat kuulleet asioista jo alkuvaiheessa. Toisinaan kotoutumisen alkuvaihe voi olla niin raskasta, että isot tietomäärät eivät jää mieleen edes omalla kielellä, vaan toistumista ja kertausta tarvitaan.

Omakielisten ohjaajien rooli on merkittävä sekä orientaatiojaksoilla että eri kotoutumisen vaiheissa. WinNovassa työskentelee muutamia omakielisiä ohjaajia ammatillisen koulutuksen tukena ja tämä on koettu erittäin vaikuttavaksi.

s. 61: Kotoutumiskoulutuksen kilpailuttaminen ja koulutusten järjestämisvastuun vaihtelu aiheuttavat pitkäjänteisyyden puutetta. Koulutusten laatua ja jatkuvaa kehittymistä sekä opettajien sitoutuneisuutta saavutettaisiin pysyvillä toimijoilla ja siksi WinNovan näkemys kannattaa koulutusten järjestämistä Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimana järjestämislupiin perustuen. Kilpailutukset katkaisevat toiminnan kokonaan muutamaksi kuukaudeksi ja esim. Satakunnassa opiskelijat ovat joutuneet kesken koulutuksen ensin odottamaan ja sitten jatkamaan toisen kouluttajan vetämää kotoutumiskoulutusta. Monet alueella olevat opettajat joutuvat tahtomattaan kiertämään yrityksistä ja oppilaitoksista toiseen työn perässä.

s. 71: omaehtoisen opiskelun tukeminen: Monella kotoutujalla omaehtoisen opiskelun tuki mahdollistaa opiskelun, ellei sitä ole, he eivät aloita opiskelua.

s.74 Sähköinen palvelukartta on tarpeellinen. Näin myös ne, jotka eivät pääse jostain syystä palveluihin, mutta voivat käyttää esim. Internettiä saattavat saada tietoa itsenäisesti esim. ilman puolisoa tai ystäviä.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat, joita tulee mm. ammattikorkeakouluihin, ja jatkossa myös lukiot alkavat hiljalleen houkuttaa ulkomaalaisia opiskelijoita. Esimerkiksi 30 % SAMK:n koulutusohjelmista on englanninkielisiä eli kasvava osa opiskelijoista on ulkomaalaisia.

-> Huomioidaan selonteossa myös tämä, todennäköisesti kasvava ryhmä. Eli koulutus- ja työperäiset maahanmuuttajat entistä paremmin näkyviin ja huomioon palveluissa sekä toisaalta start upit ja alueellinen tuki, esim. Pori Business Siten ja Grazy Townin apu, kun ulkomaalainen yritys on tulossa alueelle.

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

s. 80 Järjestöillä ja yhdistyksillä on pitkä ja vaikuttava toimintahistoria myös Satakunnassa. Monesti pysyvän toiminnan mahdollisuudet ovat pienet, koska toiminta on hyvin riippuvaista määräaikaisista rahoituksista, kuten sivulla 81 todetaan.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

-

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

-

Engblom Niina
Länsirannikon koulutus Oy WinNova